

BORBÉLY LÁSZLÓ

Az utolsó fuvar

MUNKÁCSI MIKLÓS (1941–2021) ÍRÓ EMLÉKÉNEK

Az író arra ébredt, hogy szüntelenül dudál valaki. Felkelt az ágyból, kinézett az ablakon, egy olyasféle kockás Lada taxi állt a kertkapu előtt, amelyet rég ki kellett volna vonni a forgalomból. Ezen meg sem lepődött, hamar öltözködni kezdett és csak a beidegződött mozdulatok közben tűnt fel neki, hogy minden másképpen van, mint előző este. Fiatalosan mozgott, a testét gyöttrő fájdalomnak még az emléke is elhagyta. A tükörbe nézve pedig alig ismert magára. Életerőtől teljes mivolta nézett vissza rá, a fiatalember, aki fejébe vette, hogy írni fog. Majdnem nyolcvan évének, minden kinja tovatűnt arcáról és eltávozott a testéből is.

A taxisofőrben azonnal felismerte „a dögkeselyűt”, Simon Joe-t. Fáradt tekintetű, harminc körüli férfi volt, szorosan testre zárt, rövid bőrkabátot viselt.

– Már azt hittem, itt dekkolok ítéletnapig – mondta a taxis.

– Akárcsak én – mondta az író.

– Eljöttem érted, engem küldtek.

– Kik?

– A többi alakmásod.

– Tudtam, hogyha eljön az idő, te leszel az. Téged szeretlek legjobban.

– Hagyd ezt abba! Még a végén elsírjuk magunkat.

– Abból már kijutott eddig is. Adj gázt és induljunk, csak sejtem hová, de te oda is tudod a legrövidebb utat.

– A Dögkeselyű óta volt időm elgondolkozni azon, mi végre születtem meg regényalakként, hogy kik előztek meg engem a lelkedben – mondta a taxis. – Meglestelek Martonvásáron, amikor a futballpálya melletti kocsmáasztalánál körmőddel messzire pöckölted az elszívott cigarettavéget. Interjút adtál egy szemüveges fiatalembernek. Vékony láncon kereszt volt a nyakadban. Testalkatod és a hangod akár a vérbeli vagányé, átlényegültél önmagaddá, akinek első lebilincselő olvasmánya a börtön könyvtárából kölcsönzött Dosztojevszkij-regény volt.

– Gyógyító mondatokat találtam benne.

– Nem is csodálom, hogy felfigyeltek a novelláidra: ki ír ma már olyan mondatokat, mint te az első kötetedben: „Nekünk bűnösöknek, Saint-John, akik úgy szakadtunk ki az anyánkból, mint a kutyakölykök, s előbb ugatni és káromkodni tanultunk meg, csak azután beszélni, nekünk még az se természetes, hogy pont van a mondat végén. Nekünk, akik olyan mélységből jöttünk, ahová még jajszó se hallatszik le, nemhogy a halk zene vagy a tiszta beszéd, akiknek még annyit se mondott senki, hogy no te idélen, ezért és ezért születted, nekünk még az se természetes, ha sár helyett könny csordul ki a szemünkből...”

Simon Joe elhallgatott, a gépkocsi motorjának zúgását az író törte meg.

– Az apai nagyapám, Munkácsi Márton fotóművészként lett világhírű. Ő tényleges hatással nem lehetett rám, személyesen sohasem találkoztunk, mert New Yorkban élt. Az ő hírneve nekünk semmi hasznot nem hozott. A szüleim nincstelen munkások voltak. Proli családban nőttem fel, utcagyerek voltam. Az evésen, az iváson és a lányokon kívül semmi sem érdekelt. Magyarból és rajzból ötös voltam, de ami a többi tantárgyat illeti, minden évben bukducsolva jutottam át az évváró vizsgákon. Egyszer egy újságcikk is megjelent rólam, amelyben leírták, hogy a tehetségem ellenére elveszett ember vagyok... Elveszett emberként indítottak el az életbe még mielőtt nagykorú lettem, hátrányos helyzetű voltam, tehát azonnal leírtak. Az általános iskola után jelentkeztem a képzőművészeti iskolába, de nem vettek fel, mert képtelen voltam „dobozokat” rajzolni. Én csak száguldó lovakat és emberi karaktereket tudtam alkotni. Az egyhangúságot már akkor is utáltam.

– Rendszeresen olvastál mielőtt írni kezdted? – kérdezte a taxis.

– Nem nagyon vettem olvasnivalót a kezembe – válaszolta az író. – Az első komoly könyvet a börtönben olvastam el. Megengedték, hogy kölcsönkérjem a könyvtárból. Stendháltól kerestem a Vörös és feketét, mert azt láttam filmen. Azután levettem a polcról a Bűn és bűnhődést. Belelapoztam és kíváncsi lettem, hogy vajon mi történik ezzel a Raszkolnyikoval. És akkor elkezdődött...

– Hogyan próbáltál szerencsét az irodalmi életben?

– Kazánfűtő lettem. Ez testedzésnek sem volt rossz, ugyanakkor olvasni és írni is lehetett a munka mellett. Munka után öntöttem végső formába az első elbeszéléseimet a Lóvátévoiket és a Lent a kazánházban. Egyiket az Élet és Irodalom, a másikat a Kortárs szerkesztőségbe vittem. Szerényen, de kellő magabiztossággal léptem fel. Tulajdonképpen átvertem mindkét szerkesztőt. A Kortársnál közöltem, hogy az Élet és Irodalomnál már elfogadták az egyik írásomat. Az ÉS-nél meg azt, hogy a Kortárs következő számában közli a másik novellámat. Bejött a trükk, ezzel a két kegyes füllentéssel kezdődött az írói pályám. Nagyon fiatal voltam, tele energiával. Akkor úgy gondoltam, hogy sohasem fog el az erőm. Dübörgött bennem az életerő, a bizonyítási vágy, hogy elmondjam, amit előttem még senki nem írt meg. A Dögkeselyű, a te történeted ma is megállja a helyét, mert tényleg többet nyújt egy izgalmas kriminél. Arra keresi a választ, hogyan lesz egyik napról a másikra valaki bűnözővé önhibáján kívül.

– Tudom – mondta a taxis és visszakapcsolt a meredek emelkedőn. – Ránk még a napfény sem úgy ragyog, mint másokra. Ott van minden a kesztyűtartóban.

Az író fürkészni kezdte, hogy tényleg mindegyik könyve megvan-e. Egyiket a másik után vette kézbe és örömeztet töltötte el. Félhangosan olvasta a címetek Saint John hullái, Mindhalálíg Beatles, A halálraítélt sziget, A fattyú, A késdobáló, aztán belelapozva egy-egy írását is Végkiárusítás, Míg beáll a fagy... És ezekről eszébe jutott, hogy valahogy ezeknek a címei eleve készen voltak, szinte csak meg kellett hozzájuk írni a cselekményt. A Holtak kalendáriuma maradt utoljára.

– Elkérhetem a tollad? – kérdezte.

– Milyen író az, akinek nincsen tolla? – kérdezte Simon Joe, bőrkabátja belső zsebéből golyóstollat vett elő.

Az író beleírta a könyvbe, hogy „Simon Joe-nak a régi barátság megerősítésül egy új könyvet”.

– Egyszer elolvasod...

– Már azelőtt tudtam, miről szól, hogy írni kezdted. A főszereplőd, Lantos Rudolf a rokonlelkem. Filozofáló mivoltod úgy mondaná: egylényegű velem. Rudolfot én sugalltam neked.

– Médiium voltam?

– Az hát. Az ember agya mindenféle ötleteket termel, jobbnál jobb vagy annak tűnő regényterveket készít, aztán a tudat egy napon helyzetbe kerül, és anélkül, hogy észrevette volna, már el is kezdte írni a történetet, ami felett többé nincs semmiféle hatalma. Az odaátról érkező hangok diktálnak. Aljas módon szűkszavúan és kíméletlen toleranciátlansággal.

– Nem akartam annyi halált, amennyit a nagyregényembe beleírtam – magyarázkodott az író. – A szereplők, ha már egyszer életre keltek, kétségbeejtően, sokszor undorítóan önálló, öntörvényű életet élnek. S ha olykor mondjuk úgy döntenek, hogy megölnék valakit, vagy egymást, hiábavaló könyörögni, közbenjárni valamelyik áldozat érdekében, a válasz legtöbbször kíméletlen: a szereplőnek meg kell halnia, nincs apelláta.

– Ugyanúgy, mint az én esetemben – vette át a szót Simon Joe. – Aki csak egy kicsit is ismer, tudja, hogy soha nem akartál megölni senkit. De legalább te megírtad Gérecz Attila halálát is. Úgy, ahogy volt, mindenféle belemagyarázó, megélhetési linkelés nélkül.

– Köszönöm!

– Magadnak köszönd. Ott voltál a hetedik kerületben ötvenhatban. Láttad. „A többiek körülvették a járdán nyitott szemmel fekvő, senki által ki nem nevezett vezetőjüket, és lassan melléje térdepeltek. a 7.62 milliméteres lövedékek közül kettő átvette a mellkasát, az egyik közvetlenül a szívét. A halottat a körút felé eső második 39-es számú ház kapualjába fektették, egy fal mellé létrára. Nyitott személyi igazolványát összekulcsolt keze fölött a mellére borították.”

A taxi megállt, Simon Joe nem állította le a motort.

– Nem kapsz be az órát. Mennyivel tartozom?

– Semmivel. Ez már rendezve van.

– Tudod már, hogy kiért lesz a következő fuvar?

– Nincsen következő. Csak miattad ültem a volán mögé. Hogy kivittek legyünk.

Kezet fogtak. Az író kiszállt a taxiból. Felhajtotta gallériját. Simon Joe még intett neki, feltette a napszemüvegét aztán gázt adott és megfordult. Az író nézte amint a taxi lebegve nyomtalanul továtúnik a fagyos januári naplementében, aztán átlépett „a háborítatlanság gravitációtól mentes vidékére”.